

Hur klarar vi kompetensförsörjningen?

Innehåll

1	Inledning	5
2	Arbetsmarknaden är het men kärvt utan gymnasiekompetens	6
3	Rekryteringsläget blir allt svårare	8
3.1	Kompetensbristen får allt tydligare konsekvenser	9
4	Arbetslöshetens sammansättning påverkar matchnings- och rekryteringsläget	10
5	Avslutande kommentarer	13

1 Inledning

Sveriges ekonomi fortsätter att vara stark, jobben blir allt fler och arbetslösheten sjunker. Allt färre av de arbetssökande har dock den kompetens som efterfrågas av arbetsgivarna och inslaget av korttidsutbildade i arbetslöshetsstrukturen ökar. Flera mått pekar entydigt mot att bristen på arbetskraft tilltar och obalanserna på arbetsmarknaden blir allt tydligare. Sammantaget innebär det här att rekryteringsläget blir allt svårare för arbetsgivare. Detta märks bland annat genom att arbetsgivarna i allt fler fall inte hittar den kompetens de söker och rekryteringen uteblir.

Matchningsläget är nu sådant att arbetsgivarna i allt högre utsträckning sänker kraven på utbildning och erfarenhet. Dessutom breddar de i allt högre grad sin rekryteringsbas till stödjande och kompletterande yrkesgrupper. Trots dessa justeringar är en gymnasieutbildning ändå det utbildningskrav som normalt ställs för en anställning. Personer med kort utbildning har därmed fortsatt svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden.

I arbetet med att förstärka korttidsutbildade situation och öka tillgången på matchningsbar arbetskraft framstår olika typer av utbildningsinsatser som avgörande. Arbetsförmedlingens uppgift handlar i allt större utsträckning om att vägleda arbetssökande till utbildning som leder till arbete. En viktig satsning är därför kunskapslyftet som med över 90 000 utbildningsplatser inom vuxenutbildningen innebär att förutsättningarna för att fler ska kunna utbilda sig förbättras tydligt. Detsamma gäller studiestartsstödet som infördes sommaren 2017.

Utbildning är dock inte hela lösningen. Alla med kort utbildning kommer inte att ha förutsättningar att börja studera. Behovet av jobb för personer med bristfällig utbildning blir därför fortsatt stort de kommande åren. För arbetslösa som inte har förutsättningar att genomgå en längre utbildning är subventionerade anställningar ett viktigt verktyg för att komma in på arbetsmarknaden. Den föreslagna sammanslagningen av ett flertal olika lönestöd till ett stöd är i det sammanhanget välkommen. Förändringen kommer underlätta för arbetsgivare att använda lönestöd likaväl som den innebär en förenkling för Arbetsförmedlingen att hantera regelverket.

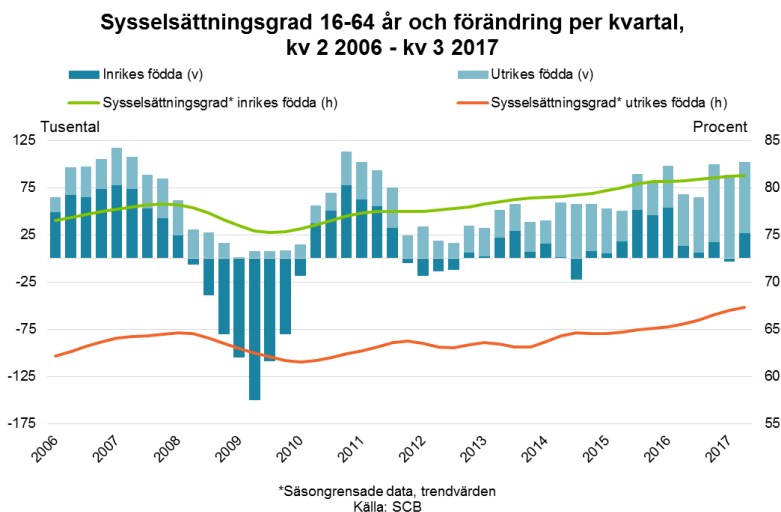
Parallellt med detta finns det även ett behov av att det skapas fler jobb med låga utbildningskrav och att trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden sänks. Här kan utvidgningen av extratjänsterna nämnas som en viktig komponent.

En annan viktig förutsättning för att fler som står längre från arbetsmarknaden snabbare skall komma ut i arbete eller studier är en utvecklad och välfungerande samverkan med kommuner, landsting och näringsliv. Det är därför fortsatt angeläget att Arbetsförmedlingen är en offensiv partner och att vi utvecklar vårt samarbete med andra aktörer.

I arbetet med att *långsiktigt* komma tillrätta med bristen på arbetskraft har studie- och yrkesvägledningen en viktig roll. Ungdomarnas utbildningsval behöver bättre avspegla det som efterfrågas på arbetsmarknaden. Universiteten och högskolorna har samtidigt en mycket viktig roll för den långsiktiga kompetensförsörjningen. Risken är stor att bristen på eftergymnasialt utbildade försvårar sysselsättningstillväxten inom vissa områden. Parallellt utgör även Yrkeshögskolan ett mycket viktigt komplement till kompetensförsörjningen, eftersom de arbetar utifrån de regionala arbetsgivarnas kompetensbehov.

2 Arbetsmarknaden är het men kärvt utan gymnasiekompetens

Den svenska arbetsmarknaden fortsätter utvecklas starkt med en jobbtillväxt som är mycket hög – hösten 2017 har ungefär 100 000 fler ett arbete att gå till än för ett år sedan. Utvecklingen ser i de flesta avseenden positiv ut, detta för såväl inrikes som utrikes födda. Både arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökar stadigt. Under de senaste åren har sysselsättningsgraden ökat med mer än en procentenhet i årstakt bland utrikes födda, detta är nästan en dubbelt så hög takt som bland inrikes födda. Därmed är sysselsättningsgraden, bland såväl inrikes födda som utrikes födda, nu på den högsta nivån som uppmätts sedan 2005.¹ Den svenska arbetsmarknaden fortsätter alltså att visa styrka, även i ett internationellt perspektiv. Enligt Eurostat är exempelvis sysselsättningsgraden på 77,1 procent (15-64 år) den högsta i hela EU.

Den starka jobbtillväxten kommer dock inte alla till del. Jobben faller främst till dem som har en gymnasie- eller eftergymnasial utbildning. Personer med minst en gymnasieutbildning svarar för omkring 90 procent av sysselsättningsökningen.

¹ I Arbetskraftsundersökningarna (AKU) finns data avseende inrikes och utrikes födda först från och med 2005. För sysselsättningen som helhet noteras nu den högsta sysselsättningsgraden sedan början på 90-talet.

Trots den samlat mycket starka efterfrågan på arbetskraft har personer med en kort utbildning alltså ett betydligt svårare läge på arbetsmarknaden än personer med en längre utbildning. Detta återspeglas bland annat genom att sysselsättningsgraden är bestående låg och arbetslösheten är avsevärt högre än bland personer som har en längre utbildningsbakgrund. Chanserna till arbete för personer med en lägre utbildningsnivå tenderar också att försämrats över tid. Detta illustreras exempelvis genom att sysselsättningsgraden gradvis har sjunkit för dem med kort utbildning.

För tio år sedan var sysselsättningsgraden (16-64 år) bland dem med förgymnasial utbildning 53 procent, hos dem med eftergymnasial utbildning (två år eller mer) var den 88 procent. Idag visar förgymnasialt utbildade en sysselsättningsgrad på 45 procent medan den fortsatt uppgår till höga 88 procent bland personer med eftergymnasial utbildning. Dessutom har arbetskraftsdeltagandet sjunkit från 62 till 59 procent medan det pendlat omkring 90 procent bland personer med eftergymnasial utbildning (två år eller mer).²

Samtidigt har arbetslösheten successivt stigit bland personer som saknar en gymnasieutbildning. Andra kvartalet 2017 var den strax över 23 procent, en nivå som är fyra gånger högre än bland dem med minst en gymnasieutbildning. Dessa skillnader tyder sammantaget på en ihållande och växande obalans på arbetsmarknaden. Den generellt svaga utvecklingen för personer som saknar en gymnasieutbildning kan delvis kopplas till att det råder en strukturell obalans på svensk arbetsmarknad.

Exempelvis utgör andelen sysselsatta inom den lägsta kvalifikationsnivån omkring 5 procent av samtliga sysselsatta, samtidigt utgör de med lägst (förgymnasial) utbildning omkring 11 procent av arbetskraften och 18 procent av befolkningen i åldrarna 15-74 år.³ Detta betyder att det finns få jobb som dessa personer är matchningsbara mot och att många personer med kort utbildning ofta stängs ute från arbetsmarknaden.

Dessutom kräver arbetsgivarna nästan alltid gymnasieutbildning på dagens arbetsmarknad, även inom yrken där utbildningskraven traditionellt sett varit låga. I takt med att arbetskraften blivit allt mer välutbildad hårdnar konkurrensen om jobben för dem kortare utbildning. Att utbildningsnivån stiger i befolkningen är positivt, men det finns samtidigt en omfattande felmatchning på arbetsmarknaden där många anställda har längre utbildning än vad jobbet faktiskt kräver. Numera innehas en förhållandevis liten del, omkring en fjärdedel, av jobben med lägst utbildningskrav av personer med kort utbildning.⁴ Annorlunda uttryckt trängs personer med kort utbildning ut från "sin" del av arbetsmarknaden av personer med längre utbildning vilka skulle kunna ha mer kvalificerade arbeten än vad de har.

² Parallellt har antalet personer i befolkningen (16-64 år) med förgymnasial utbildning succesivt minskat sedan 2007, från omkring 1,2 miljoner till strax under 1 miljon. Antalet personer med eftergymnasial utbildning har samtidigt ökat med närmare 700 000, från drygt 1,5 miljon till en bit över 2,2 miljoner, enligt AKU.

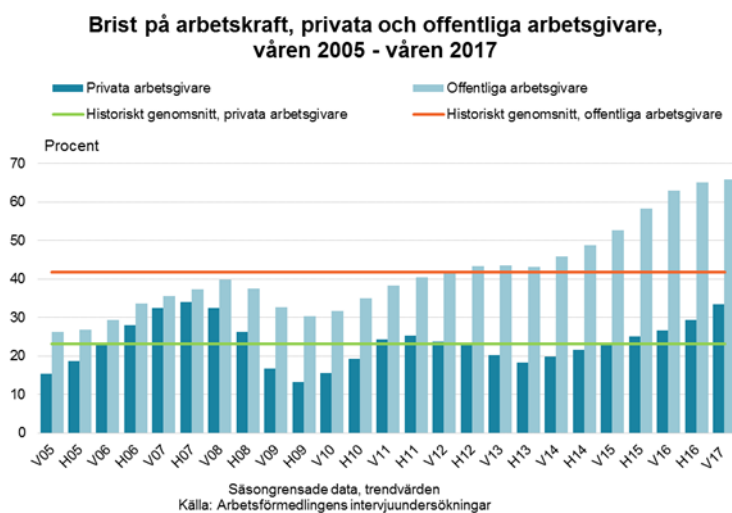
³ Enligt AKU.

⁴ Avser personer 20-64 år sysselsatta inom SSSYK 9 med förgymnasial utbildning, enligt RAMS 2013.

3 Rekryteringsläget blir allt svårare

Parallellt med den beskrivna utvecklingen pekar flera mått entydigt mot att rekryteringsläget blivit svårare för arbetsgivare. Den fortsatta starka efterfrågan på arbetskraft – vi räknar med att sysselsättningen ökar med 68 000 personer (16-64 år) nästa år – innebär en snabbt minskande tillgång på utbildad personal inom allt fler yrken och yrkesområden.

Arbetsgivarnas svårigheter att hitta rätt kompetens ökar i hela landet. De större städerna är expansiva med stark sysselsättningstillväxt och stor efterfrågan på arbetskraft. Det medför en bristsituation samtidigt som de mindre kommunerna dräneras på arbetskraft så att bristsituationer även uppstår där. Det här är ett bekymmer särskilt för offentliga verksamheter. Här är bristen på arbetskraft sedan tidigare mycket utbredd och nu rapporterar närmare sju av tio offentliga arbetsgivare om rekryteringsproblem. Det är den högsta nivå som uppmätts sedan Arbetsförmedlingens mätningar startade.

Inom de offentliga verksamheterna är bristen på utbildad arbetskraft störst inom landstingen där den legat på en konstant hög nivå under flera års tid och i stort sett samtliga sjukvårdsinstitutioner rapporterar om rekryteringssvårigheter. Rekryteringsproblemen har samtidigt ökat i snabb takt i kommunerna. Sedan 2013 har andelen kommunala verksamheter som upplevt svårigheter att rekrytera ökat från en andel på 40 procent till drygt 70 procent under våren 2017. Sammantaget utgör den mycket utbredda bristen på utbildad arbetskraft inom offentliga verksamheter ett hinder för jobbtillväxten inom ett flertal yrken.

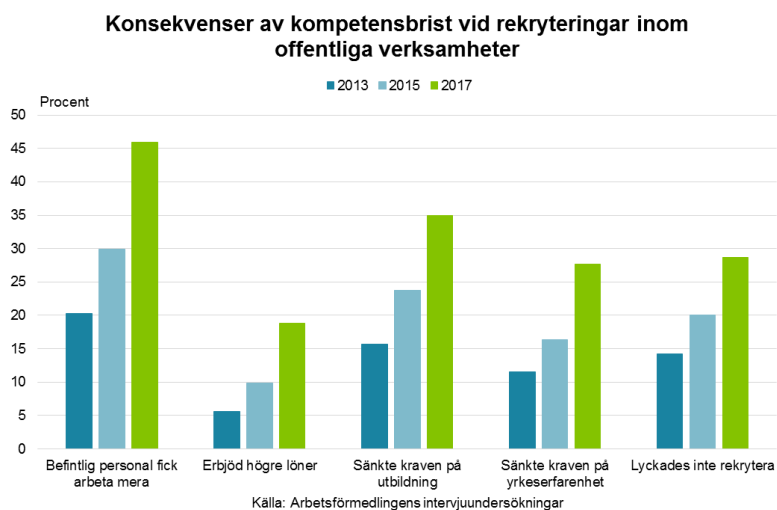
Inom näringslivet har bristen på arbetskraft stigit påtagligt under senare år och i Arbetsförmedlingens senaste intervjuundersökning uppgav 33 procent av arbetsgivarna i att de haft svårt att rekrytera, vilket är den högsta nivån som uppmätts sedan 2007. Allt pekar också mot att bristen på utbildad arbetskraft kommer att tillta ytterligare. Mot slutet av 2018 räknar vi med att mer än fyra av tio arbetsgivare inom näringslivet rapporterar om brist på utbildad arbetskraft.

Störst svårigheter att hitta rätt kompetens har arbetsgivarna inom data/IT. Även inom byggbranschen är bristen på arbetskraft påtaglig. Inom exempelvis handeln eller hotell och restaurang är bristen betydligt mindre utbredd, dock är bristen även här påtaglig inom vissa yrken.⁵

3.1 Kompetensbristen får allt tydligare konsekvenser

Konsekvenserna av den allt högre bristen blir tydligare, inte minst hos de offentliga arbetsgivarna. Det handlar främst om att det tar längre tid att rekrytera, vilket bland annat medför att befintlig personal får arbeta mer, men också om ökade svårigheter för arbetsgivarna att ersättningsrekrytera och utöka sina personalstyrkor i planerad takt. En konsekvens av detta är att allt fler offentliga arbetsgivare upplever att kvaliteten i servicen till allmänheten försämras.

Dessutom är det allt fler arbetsgivare, både inom näringslivet och inom offentliga verksamheter, som inte alls hittar den arbetskraft de söker och rekryteringen uteblir. Samtidigt visar det sig att endast mycket få privata arbetsgivare erbjudit högre löner med anledning av den stigande bristen på arbetskraft. Bland offentliga arbetsgivare syns däremot en mer tydlig tendens att i ökad omfattning erbjuda högre löner i samband med rekryteringar.

Ytterligare en konsekvens av bristen är att arbetsgivarna i högre utsträckning sänker kraven på utbildning och erfarenhet vid rekrytering. Inom legitimationsyrken, såsom lärare, sjuksköterskor och läkare, är det dock svårt att sänka kraven på utbildning. Verksamheterna försöker istället att identifiera arbetsuppgifter som kan utföras av andra kompetenser och yrkesgrupper.

Framväxten av nya yrkeskategorier som kräver annan eller kortare utbildning kan vara ett sätt att hantera bristen på arbetskraft och även förbättra arbetsmiljön inom verksamheterna. Exempel på sådana yrkesgrupper kan vara olika typer av stödjande

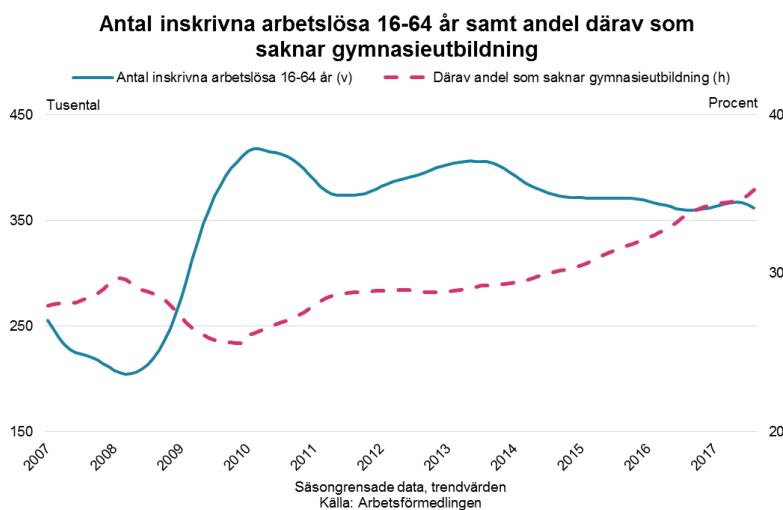
⁵ För mer information om bristen på arbetskraft inom olika yrken och yrkesområden se Arbetsförmedlingen (2017). *Var finns jobben? Bedömning till och med första halvåret 2018*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.

personal inom vård och omsorg, exempelvis vårdbiträden. Även inom skolan finns möjlighet att mildra lärarbristen genom att rekrytera lärarassistenter och andra stödfunktioner. Rekryteringen av dessa yrkesgrupper har ökat tydligt och har möjliggjort stora delar av den senaste tidens sysselsättningsökningar inom de offentliga kärnverksamheterna.

Att arbetsgivarna sänker kraven på erfarenhet gynnar nyexaminerade, inte minst ungdomar. Samtidigt sker strukturella förändringar vad gäller innehållet inom olika yrken. Det kan handla om teknikutveckling som innebär högre krav på IT-kunskaper eller mer interaktion med kunder och klienter som ökar kraven på social kompetens. Mycket pekar på att arbetssökande som inte har de ”generella” färdigheter som arbetsgivarna efterfrågar får allt svårare att hitta ett arbete.

4 Arbetslöshetens sammansättning påverkar matchnings- och rekryteringsläget

Samtidigt som bristen på arbetskraft stiger med kärvare rekryteringsprocesser som följd, ökar antalet arbetslösa som inte är direkt matchningsbara. Särskilt tydligt är skiftet mot ett allt större inslag av arbetslösa som saknar gymnasieutbildning. Över de senaste tio åren har antalet inskrivna arbetslösa som saknar en fullständig gymnasieutbildning mer än fördubblats. Hösten 2007 saknade 59 000 av de då totalt 218 000 inskrivna arbetslösa en gymnasieutbildning, idag är motsvarande siffra 124 000. Andelen inskrivna arbetslösa med en kort utbildning har därmed stigit från 27 till 35 procent.

Utvecklingen kan delvis kopplas till konjunkturella och strukturella orsaker. Inte minst bidrog finanskrisen 2008-2009 och de rationaliseringsåtgärder som följde i dess spår till att många, inte sällan äldre, med en kortare utbildningsbakgrund blev – och förblev – arbetslösa. Dessutom har också ett antal arbetsmarknadspolitiska

reformer genomförts, vilka bidragit till att ytterligare förändra sökande-sammansättningen.

Etableringsreformens införande i slutet på 2010 har tydligt bidragit till att skifta sammansättningen av inskrivna arbetslösa till att i ökande grad utgöras av personer födda utanför Europa. Idag utgörs närmare hälften (47 procent) av de inskrivna arbetslösa av personer som är födda utanför Europa, många med förhållandevis korta vistelsetider i Sverige. För tio år sedan motsvarande andel omkring 15 procent.

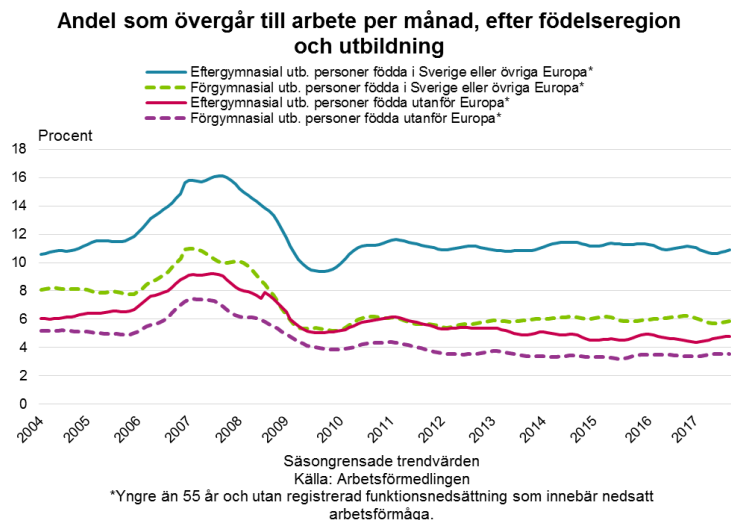
Andelen inskrivna arbetslösa som är födda utanför Europa har ökat påtagligt i alla utbildningsgrupper. Men den relativt största ökningen har skett bland arbetslösa som saknar en gymnasieutbildning. Här har andelen stigit från 20 procent i början av 2007 till omkring 64 procent hösten 2017. Annorlunda uttryckt är 80 000 av de drygt 120 000 inskrivna arbetslösa som saknar en gymnasieutbildning född i ett land utanför Europa. Ett betydande antal av dessa, omkring 52 000, har dessutom en utbildning som är kortare än en 9 (10) årig grundskoleutbildning. Samtidigt har den näst största ökningen skett bland arbetslösa som har en eftergymnasial utbildning på två år eller mer, bland vilka nu varannan arbetslös – motsvarande 38 000 personer – är född i ett land utanför Europa.⁶

En gemensam nämnare för inskrivna arbetslösa som har en kort utbildning är att utflödet till arbete⁷ är lägre än bland dem med en längre utbildning. För personer med gymnasieutbildning (eller högre) är utflödet till arbete dubbelt så högt som bland de med kortare utbildning, 8 respektive 4 procent per månad. Men oavsett utbildningsnivå så är utflödet till arbete i genomsnitt ungefär dubbelt så högt bland inrikes födda och bland personer som är födda övriga i Europa som bland dem som är födda utanför Europa.

För att exemplifiera: bland personer som har en eftergymnasial utbildning och är födda i Sverige eller övriga Europa är utflödet till arbete omkring 11 procent medan det bland utomeuropeiskt födda med motsvarande utbildning är strax under 5 procent. Lägst är utflödet till arbete bland utomeuropeiskt födda personer som saknar gymnasieutbildning, drygt 3 procent. För personer födda i Sverige eller övriga Europa med liknande utbildningsbakgrund är utflödet runt 6 procent.

⁶ Noterbart är att hela tillskottet av inskrivna arbetslösa med förgymnasial utbildning och eftergymnasial utbildning (på 2 år eller mer) sedan 2011 respektive 2014 utgörs av personer som är födda utanför Europa.

⁷ Andel till arbete beräknas utifrån antalet inskrivna arbetslösa som går till arbete (med eller utan stöd) innevarande månad dividerat med inskrivna arbetslösa föregående månad plus antalet nyinskrivna arbetslösa innevarande månad.

Det månatliga utflödet till arbete är ett sätt att beskriva svårigheterna med att matcha personer med kort utbildning till arbete. Ett annat sätt är att studera hur stor andel, av de som vid en given tidpunkt var inskrivna som arbetslösa, ett år senare är *i någon form av arbete*.

En sådan jämförelse visar (inte helt oväntat) att andelen personer som har ett arbete ett år efter inskrivning är lägre bland personer med förgymnasial utbildning, 24 procent, än bland övriga utbildningsnivåer där den är 36 procent. En annan tydlig skillnad är att förekomsten av arbete med stöd är betydligt vanligare bland dem som saknar en gymnasieutbildning än bland dem som har minst en sådan utbildning.⁸

Dessa resultat är ytterligare tecken på de obalanser mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft som råder på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt visar jämförelsen att det ändå finns en, om än begränsad, arbetsmarknad även för personer med kort utbildning.

Vad gäller gapet (i utflöde) mellan personer födda utanför Europa och övriga inskrivna arbetslösa är en bidragande orsak att inslaget av flykting- och asylinvandrare är högt, vilka tenderar att ha ett sämre arbetsmarknadsutfall än andra invandrare. Många av dessa har dessutom relativt korta vistelsetider i landet. Detta försvårar övergången till arbete, exempelvis genom bristande språkkunskaper och avsaknad av nätverk.

Det finns också en omfattande litteratur som dokumenterat förekomsten av etnisk diskriminering på arbetsmarknaden, vilket är ytterligare en bidragande faktor till det lägre utflödet.⁹

⁸ Avser december 2015 jämfört med december 2016.

⁹ Flera studier har påvisat skillnader i sysselsättning och inkomster mellan utrikes och inrikes födda samt att diskriminering av utrikes födda förekommer på arbetsmarknaden. För en översikt, se exempelvis Aldén, L. & Hammarstedt, M. (2014). *Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden: en översikt och en internationell jämförelse*. Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies 2014:5, Linnéuniversitet.

5 Avslutande kommentarer

Tillgången på utbildad arbetskraft fortsätter att minska under 2018 – detta trots att antalet personer i arbetskraften sammantaget ökar. Parallellt blir inslaget av personer med kort utbildning i arbetslöshetsstrukturen allt tydligare. Detta bidrar till att matchningsläget blir allt mer ogynnsamt.

Arbetsgivarna har förvisso börjat justera sina krav genom att delvis sänka kraven på utbildning och erfarenhet. I allt högre grad breddar de också rekryteringsbasen till att omfatta kompletterande och stödjande yrkesgrupper. Framväxten av sådana yrkesgrupper gynnar arbetssökande som ska etablera sig på arbetsmarknaden. Det innebär även att Arbetsförmedlingen kan bistå i samband med fler rekryteringar än vad som annars hade varit fallet.

Men en gymnasieutbildning är fortfarande det utbildningskrav som arbetsgivarna normalt ställer för en anställning, även inom yrken där utbildningskraven traditionellt vara låga. Därmed kommer personer med kort utbildning fortsatt ha svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Det går alltså en mycket tydlig skiljelinje på arbetsmarknaden mellan de som saknar gymnasieutbildning och de som har gymnasieutbildning eller högre. För arbetsmarknadspolitiken är det därför en stor utmaning att en växande andel av de som är inskrivna arbetslösa har kort utbildningsbakgrund – en stor andel saknar dessutom en utbildning motsvarande svensk grundskola.

I arbetet med att förstärka korttidsutbildade situation och öka tillgången på matchningsbar arbetskraft framstår därmed olika typer av utbildningsinsatser som avgörande. Att rusta arbetslösa för att möta kraven på arbetsmarknaden är avgörande för att klara kompetensförsörjningen, detta på såväl kort som lång sikt.

Arbetsförmedlingens arbete handlar därför i allt större utsträckning vägleda arbetssökande till utbildning som leder till arbete. I sammanhanget är det nyligen aviserade kunskapslyftet, som fullt ut omfattar över 90 000 nya utbildningsplatser inom yrkesvux, folkhögskola samt universitet och högskola, en viktig satsning för att förbättra matchningsläget inom flera gymnasiala yrken. Dessa utbildningsplatser innebär att förutsättningarna för att fler ska kunna vidareutbilda sig förbättras tydligt. Här kan också införandet av studiestartsstödet nämnas som en viktig pusselbit.¹⁰

Flera utbildningssatser görs även för personer i etableringsuppdraget, där många har en svag utbildningsbakgrund. Bland annat införs en utbildningsplikt och nyanlända får fler utbildningsmöjligheter.

För att dessa satsningar ska kunna realiserars finns det dock en rad utmaningar och frågor som måste lösas. Många av dessa ligger inom utbildningsväsendets

¹⁰ Studiestartsstödet infördes sommaren 2017, som ett verktyg för kommunerna för att öka rekryteringen till studier bland arbetslösa personer som har kort utbildning för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Kommunernas rekryteringsarbete ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen som har god kännedom om personernas behov av utbildning för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

ansvarsområde, exempelvis tillgången på lärare och lokaler. För Arbetsförmedlingen är det viktigt att flexibiliteten i vuxenutbildningens studiestarter kan öka så att ledtiderna kortas. Dessutom behöver arbetsmarknadsutbildningen få en tydligare inriktning mot bristyrken.

Utbildning är dock inte hela lösningen. Alla med kort utbildning kommer inte att ha förutsättningar att börja studera. Behovet av jobb för personer med bristfällig utbildning blir därför fortsatt stort de kommande åren. För arbetslösa som inte har förutsättningar att genomgå en längre utbildning är subventionerade anställningar ett viktigt verktyg för att komma in på arbetsmarknaden.

Parallellt med detta finns det även ett behov av att det skapas fler jobb med låga utbildningskrav och att trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden sänks. Utvidgningen av extratjänsterna är ett steg i den riktningen. Därtill är förslaget om att slå samman ett flertal anställningsstöd till ett stöd välkommet då detta kommer underlätta för arbetsgivare att använda stödet och för Arbetsförmedlingen att hantera regelverket.

I arbetet med att *långsiktigt* komma tillrätta med bristen på arbetskraft har studie- och yrkesvägledningen en viktig roll att vägleda personer till utbildningar som i större utsträckning leder till jobb. Ungdomarnas utbildningsval behöver bättre avspegla det som efterfrågas på arbetsmarknaden. Ett viktigt steg är därför att skyndsamt och väsentligt bygga ut studie- och yrkesvägledningen. Det är även viktigt att öka vägledningen redan tidigt i grundskolan. Utbildningsval görs under osäkerhet och en god tillgång till studie- och yrkesvägledning kan minska den osäkerheten. Övervägda utbildningsval i unga år är en viktig ingång till det livslånga lärande som är centralt vid en ständigt pågående strukturomvandling som ställer krav på en fortgående kompetensutveckling.

Universiteten och högskolorna har samtidigt en mycket viktig roll för den långsiktiga kompetensförsörjningen. Risker är stora att bristen på eftergymnasialt utbildade allvarligt försvårar en långsiktig god sysselsättningstillväxt. På kort sikt finns dock små möjligheter till förändringar när det gäller högskolornas och universitetens bidrag till kompetensförsörjningen.

Yrkeshögskolan utgör ett mycket viktigt komplement eftersom de arbetar utifrån de regionala arbetsgivarnas kompetensbehov och erbjuder såväl kortare som längre utbildningar, ofta med tydliga inslag av praktik. Ur ett regionalt perspektiv är också en bättre fungerande bostadsmarknad central för att få till stånd den arbetskraftsrörlighet som är en förutsättning för en förbättrad omställning och matchning på arbetsmarknaden.

Avslutningsvis kan man konstatera att det är avgörande att Arbetsförmedlingen fortsätter att utveckla och förbättra arbetet med att rusta arbetssökande med rätt yrkeskompetens. Samtidigt måste arbetsgivare runt om i landet i högre grad vidga perspektiven, ändra sina krav och tänka nytt. Detta är nödvändigt för att möta de ökade utmaningarna med matchningen på arbetsmarknaden.